



מצמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת בראשית | תשפ"ו | גיליון 63

כיצד לימוד החסידות
מסייע בכוונת התפילה?

שו"ת בעבודת ה'

עמוד 20

מה כל אחד מחגי
תשרי תרם לקשר שלנו
עם ה'

מודעות עצמית מול
אמונה

עמוד 9

מה נסגר עם ההקפות
השניות?

לשחזר את חגי
תשרי מחדש

עמוד 4

הקדמת המערכת



שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים!

אחרי הפסקה ארוכה של חגי תשרי (שבועדאי עיינתם בה במעמקים על חגי תשרי ובחברות 'קול דודי', אנחנו חוזרים עם עלון מלא בכל טוב!

המאמר הראשון, 'לשחזר את חגי תשרי מחדש', נאמר בסוף הקפות שניות לשאלת אחד החברים: מה הולך פה? ומסביר כיצד אפשר לשחזר את חגי תשרי שוב ושוב.

המאמר השני, מאמר על פרשת השבוע, 'האם אתה אדם או נחש?', על מיהו האדם באמת, וכיצד המבט המתקן על התאוות מוציא אותנו מידי הנחש שבנו.

המאמר המרכזי, 'מודעות עצמית מול אמונה', על עודף הרגישות בדורנו, היחס בין רגישות לאמונה, ועל פסיכולוגיה מודרנית ואמונה בכלל.

זכינו במאמר בוגס על 'כוונות לחם הפנים', שמתאים לכל שבת. ולבסוף, כתמיד, 'שו"ת בעבודת ה'", והפעם על תפילה בציבור מול כוונה.

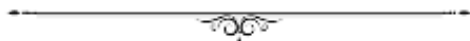
שבת שלום ומבורך, המערכת

לשאלות, הערות, ולקבלת העלון

shiurimshapira@gmail.com

או בטלפון 0537246111 - יוסף חיים

לשמיעת השיעורים בקול הלשון 0733718149



לשחזר את חגי תשרי מחדש



ההקפות השניות בישיבת עוד יוסף חי נמשכו עד זמן קצר לפני נץ החמה של אסרו חג, ברגעים האחרונים של ההקפות שכולם התקשו להחזיר את ספרי התורה לארון, מישהו מהקהל שאל בקול "מה הולך פה". הרב לקח את הרמקול והסביר לנו מה הולך פה

ידוע שבהושענא רבא כבר נמסרים הפתקים ויש חתימה, אבל האמת היא שהאר"י לא גומר בזה, האר"י אומר שזה ממשיך הלאה. אמנם החותם בתוך חותם זה באמת בהושענא רבא ושם זה נגמר, אבל עדיין אפשר להתעקש להחדיר את הקב"ה למקום עוד יותר נמוך.

נסביר את זה טוב: כשאדם הוא בראש השנה רוצה מאוד להיות קשור לקב"ה אז הוא מדבר על הקב"ה, אח"כ הוא רוצה להגיד שגם הוא שייך לזה – זה יום כיפור, אח"כ בהושענא רבא הוא רוצה להגיד שאם הקב"ה הוא ישמח אותו אז הוא יצליח להכניס עוד חלקים לקשר. אח"כ מגיע שמחת תורה אז הוא אומר לקב"ה "אני לא יכול להכניס עוד חלקים, אבל בסדר, קח אותי כמו שאני ככה, יאללה זהו".

אבל, אם הוא לוקח אותי כמו שאני אז מיד אחר כך אני מרגיש שאני נשאר כמו שאני אבל הוא לא לקח אותי, אז אני רוצה להתעקש איתו עוד קצת, אז אני מתעקש ומתעקש ומתעקש, ככל שאני יותר מתעקש כך הקב"ה עוד יותר חודר. אז אנחנו מתעקשים וככל שאנחנו מתעקשים הקב"ה נמצא עוד יותר נמוך אצלנו, עד שהוא מגיע למקום הכי נמוך שאנחנו מצליחים להחדיר אותו.

עכשיו אפשר שאת מה שעשינו בימים האלה נוכל במשך השנה לחזור עליהם עוד פעם. אחרי שיש לי בראש את ראש השנה ויש לי בראש את יום כיפור, ויש לי בראש את סוכות, את הושענא רבא, את שמחת תורה ואת ההקפות השניות, אני יכול לשחזר את הכל. הרבה פעמים אנחנו חושבים שאפשר לשחזר רק את ההתעקשות, אבל באמת אפשר לשחזר את הכל.

האם אתה אדם או נחש?



חכמינו אומרים שהנחש הוא היצר הרע. איזה דמות היית רוצה להיות בסיפור גן עדן, האדם או הנחש? איך אפשר לבחור מה להיות?

בסיפור בריאת החיות והעופות התורה מספרת שה' ברא את ה"תנינים הגדולים", ומשמע שאלו הן חיות מיוחדות, ולכן התורה מתארת אותן בנפרד. לעומת זאת חיה אחרת, מאוד מיוחדת, לא מוזכרת בסיפור הבריאה כלל: הנחש. התורה מעידה על הנחש שהוא היה "ערום מכל חיות השדה", ומתארת אותו כחיה בעלת יכולת דיבור. אם כן, וודאי שהנחש היה חיה מיוחדת יותר מאשר התנינים הגדולים, ולמה התורה לא מתארת אותו בסיפור הבריאה? למה רק בסיפור אדם וחוה בגן עדן מתוארת פתאום חיה מיוחדת כזו?

הוא הנחש הוא היצר הרע

הזוהר הקדוש אומר שהנחש שבפרשתנו הוא בעצם היצר הרע. אפשר לומר שחז"ל לא ראו זאת רק כדימוי, שהנחש הוא משל ליצר הרע, אלא שכך חז"ל למדו את פשט הפסוקים. הנחש הוא לא חיה מיוחדת שהכתוב לא דיבר עליה, אלא הוא האדם עצמו כאשר מתלבש בו היצר הרע. כאשר מתלבשת באדם התאוה, הוא דומה לנחש והוא נקרא נחש בלשון הכתוב.

מכל מקום, בין אם חז"ל התכוונו שהנחש הוא משל ליצר הרע, ובין אם הם התכוונו שעל פי פשט הפסוקים הנחש הוא האדם עצמו כאשר מתלבשת בו התאוה - ניתן ללמוד מהפסוקים המתארים את הפיתוי של הנחש על היצר הרע, ועל הדרך להתמודד איתו ולהתגבר עליו.

אדם או נחש?

בסיפור אדם וחוה בגן עדן קיימות שלוש דמויות: אדם, חוה והנחש. אבל כיוון שהנחש הוא היצר הרע, אם כן האדם והנחש הם כאילו אותה הדמות. כלומר

בכך שחז"ל אומרים שהנחש הוא היצר הרע, הם מתכוונים לומר שהאדם בוחר אם להיות אדם או נחש. פעם הוא אדם ופעם הוא נחש, וזה תלוי בשאלה איך הוא מסתכל על התאוות שלו.

אם האדם מסתכל על התאוות כרצונות אנוכיים שלו, הוא נבלע בתוך התאוה, והוא נקרא נחש. הוא מרגיש שאין בו כלום חוץ מאנוכיות, והוא כאילו נעשה לא אנושי. כמו שכתוב "עיניים להם ולא יראו, אזניים להם ולא ישמעו..." כאשר האדם בלוע בתאוה, הוא לא שם לב לזולתו, לא רואה אותו ולא שומע אותו ולא מרגיש אותו, אלא רק את עצמו. כאילו אין לו עיניים ואוזניים וידיים ורגליים אלא רק תאוה, והוא הופך מאדם לנחש.

לנחש אין לא ידיים ולא רגליים ולא אזניים, והוא גם לא רואה טוב. החוש החזק של הנחש הוא חוש הריח, כלומר הוא בעיקר חש מה הוא רוצה. כך כאשר מתלבשת באדם התאוה, אין בו כלום חוץ מהתאוה.

אבל האדם יכול לבחור להסתכל על עצמו אחרת: הוא יכול להסתכל שהרצונות והרגשות שלו הם אלווקיים, כי ה' ברא אותם וה' רוצה אותם. אם ה' רוצה את התכונות הנפשיות והגופניות של האדם - סימן שהן יכולות לבטא את רצון ה', ולא רק אנוכיות. אם האדם מסתכל על הרצונות והרגשות שלו כרצונות אלווקיים ולא אנוכיים - הוא נעשה אדם.

לכן האדם ואשתו הלכו ערומים ולא התבוששו, כי הם ראו את הרצונות והרגשות שלהם כמשהו אלוקי, ולא כתאוה אנוכית, וכמו שמסביר הספורנו:

כי אז היו כל פעולותיהם וכל איבריהם לעשות רצון קונם בלבד, לא להשיג תענוגות נפסדות כלל, באופן שהיתה פעולת הזיווג אצלם כפעולת האכילה והשתיה המספקת. ובכן היה ענין איברים ההם אצלם כמו ענין הפה והפנים והידיים אצלנו.¹



התורה מספרת לנו שאדם וחווה בגן עדן הלכו ערומים ולא התביישו בזה - "ויהיו שניהם ערומים, האדם ואשתו, ולא התבוששו". הסיבה שאדם וחווה לא התביישו בכך שהם ערומים היא שהם לא

¹ הדברים הוסברו בהרחבה בתחילת הספר "נשיאת הפכים" ובתחילת החוברת "תשובה בשמחה". נצטט כאן את חלקם:



בגן עדן מורגש התענוג מהקשר עם ה'

"כמים הפנים לפנים" - ככל שהאדם שם לב יותר עד כמה ה' רוצה אותו, כך הוא מבין עד כמה טוב לו ואיזה תענוג גורם לו הקשר עם ה'. לאדם לא טוב לבד, והוא זקוק למישהו שירצה בו, ולא מספיק לו מה שהוא רוצה את עצמו. יותר מזה, האדם רוצה שירצו אותו יותר ממה שהוא רוצה את עצמו, כמו ילד שמרגיש אהוב בחיק הוריו, כיוון שהוא חש שההורים רוצים בו יותר ממה שהוא יכול לרצות את עצמו. בגן עדן אדם הראשון חש שה' רוצה בו יותר ממה שהוא רוצה את עצמו.

הטעם שבגן עדן היצר לא מורגש

כאשר אדם וחווה בגן עדן מרגישים שה' רוצה בהם ורוצה בקשר ביניהם, זה גורם להם לא לחוש בדחפים שלהם. המשיכה של האיש והאשה זה לזה בעולם שלנו נובעת מצורך לגשר על פער ומרחק. האיש והאשה הם שני אנשים נפרדים, המשיכה ביניהם גורמת להם להתקרב זה לזה. אבל אדם וחווה בגן עדן לא הרגישו כל כך רחוקים או נפרדים זה מזה. התחושה שהאהבה של ה' עוטפת אותם ואת הקשר ביניהם נותנת להם את האפשרות לחוש שהקשר ביניהם הוא טוב והוא ברור מאליו ואין ביניהם מרחק. הם מרגישים שה' ביחד' שלהם הוא חלק מהאהבה של ה' אותם. לכן אדם וחווה לא התביישו בדחפים שלהם ולא היו צריכים להתכסות זה מזה.

כאשר כל אחד מכיר רק את עצמו ואת החוויות שלו והרצונות והדחפים שלו, קשה לו ליצור קשר עם השני. האמונה בה' יוצרת אצל האדם אפשרות להיות חלק מה' ולהיות חלק מהיחידה המשפחתית שנוצרת כאשר הוא מתחתן. אין פה רק שני אנשים נפרדים שנמצאים בקשר אלא יש פה בעיקר משפחה, שהאיש והאשה נעשים חלק ממנה. אדם שחי בגן עדן הוא אדם שחי בתוך הקשר שלו עם ה' ועם השני, ולא חי רק את עצמו. לכן בכל חתונה אנחנו מזכירים את גן עדן: "שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצריך בגן עדן מקדם" - היכולת של האדם ליצור קשר עם השני נעוצה בגן עדן מקדם.

וראה עוד שם בהרחבה כיצד ניתן למצוא בתוכינו את המקום הזה של גן עדן.

חשו את הדחפים שלהם. הבושה שיש לנו - אנשים מבוגרים בדורות שאחרי גן עדן - באיברים הצנועים שבגוף האדם נובעת מהרצון לחוש שהקשר בין האיש לאשה לא נועד רק בשביל לספק את הצרכים ואת היצרים. הכיסוי של האיברים הצנועים בא לבטא את הרצון שלנו לכסות את היצר, על מנת לנסות שהקשר יהיה אמיתי, ולא רק סיפוק של אינטרסים. אבל בגן עדן, כאמור, היצר הזה לא הורגש. הקשר בין אדם לחווה 'זרם' בצורה כל כך טבעית, עד שהדחפים לא הורגשו, ולא היה להם שום צורך להתבייש בהם וממילא לכסות אותם.

למה בגן עדן האדם ואשתו לא חשו ולא התביישו בדחפים שלהם, ואילו בעולם שלנו כן מרגישים בהם?

בגן עדן האדם עסוק בעשיית רצון ה': אדם וחווה בגן עדן היו עסוקים בלעשות את מה שה' רוצה - כאשר גם הקשר בין איש ואשה וגם הולדת ילדים שניהם דברים שה' רוצה - וממילא הם לא חשבו על התענוגות של עצמם, שלזה קראנו קודם הדחפים שכל אחד מרגיש בפני עצמו.

בגן עדן האדם חש רצון לגמרי בעיני ה'

אפשר להגיד שבשחר חייו של העולם הוא עדיין הסתכל על עצמו בעיניים של ה' שזה עתה ברא אותו - "האלקים ברא את האדם ישר, והמה חישבו חשבונות רבים". בעיניים של ה' ברור שלכל איבר יש את המטרה שלו כמו שכותב הספורנו, וממילא אין מה להתבייש בו.

יותר בעומק, העובדה שה' ברא את האדם אומרת שהוא רצון בעיני ה' על מכלול איבריו. אם ה' ברא את האדם בצורה כזאת סימן שזה טוב וממילא אין לו מה להתבייש בזה. האדם שזה עתה נברא יודע שה' רוצה את כל מה שהוא עושה: את זה שהוא חי ואת זה שהוא אוכל וגם את זה שהוא יוצר קשר עם בן זוג ומוליד ילדים. הרי זה עתה ה' ברא אותו בדיוק כך, וה' רוצה אותו בדיוק כך. ממילא אין לו מה להתבייש בשום פעולה או תכונה או רצון שלו.

זכו - שכינה ביניהם

האדם צריך לחשוב שהתאוה שלו הופכת אותו לנחש, כי הוא תפוס בה לגמרי, ומאבד את עצמו ואת האישיות שלו.

אבל אם האדם מבין שהתאוה נובעת מרצון ה', התאוה היא זו שהופכת אותו להיות אנושי. כאשר האדם מבין שהרצון להתחתן נובע מרצון ה' שהוא לא יהיה בודד ומכונס בתוך עצמו, הוא מבין שהתאוה היא זו שעוזרת לו להיות אנושי, ומאפשרת לו לצאת מהבדידות והאנוכיות, ולהיות בקשר.

וכמו שאומרים חכמינו "איש ואשה זכו - שכינה ביניהם, לא זכו - אש אוכלתן". במילים 'איש' ו'אשה' יש שתי אותיות משותפות, א"ש, ושתי אותיות שם ה', י-ה. אם בני הזוג לא מכניסים את ה' בקשר ביניהם, וחושבים שהרצון להתחתן הוא רצון שלהם בלבד - הקשר נובע מאנוכיות, וממילא הופך לאש של תאוה וכעס ופירוד. אבל אם בני הזוג מכניסים את שם ה' ביניהם, ומבינים שהקשר ביניהם הוא רצון ה' - אז הם נעשים ל'איש' ו'אשה'. רצון ה' בקשר הופך אותם להיות אנושיים, ומאפשר להם להתייחס זה לזה באמת ומכל הלב.

יותר מזה, אם האדם מבין שהתאוה נובעת מרצון ה', הוא לא רק נעשה אנושי, אלא הוא גם נעשה אלוקי, 'צלם אלוקים'. ה' ברא את המציאות ובחר להתייחס למישהו זולתו, כביכול, והוא רוצה שהאדם יהיה כמוהו, ויוכל ליצור קשר עם הזולת ולהתייחס אליו, ולא להיות נתון רק בעצמו.

מודעות עצמית מול אמונה



במוצאי יו"ט ראשון של חג הסוכות זכינו להשתתף בהתוועדות מיוחדת עם הרב איציק בסוכה של אחד החברים החשובים בירושלים עיה"ק. השיעור נפתח בשאלת אחד החברים על היחס לרגישות מול שמחה, והדברים התגלגלו לדיבורים על היחס הכללי לפסיכולוגיה ומודעות עצמית מול האמונה הטהורה בה'. כחלק מהתשובה הרב דיבר על המהלך של חגי תשרי והסביר מה אנחנו מקבלים מכל חג. לקראת שבת בראשית החותמת את מהלך החגים אנו מגישים לפניכם את חלקה הראשון של ההתוועדות.

שאלה: הסתירה הכי גדולה לשמחה היא רגישות. בכל המובנים, גם כאשר האדם רגיש מאוד לעצמו הוא לא יכול להיות בשמחה, וגם כאשר האדם רגיש יותר מדי לסביבה שלו הוא ג"כ לא יכול להיות בשמחה. רצינו לשאול האם לפי זה השמחה צריכה להיות ניתוק מוחלט ממה שהאדם מרגיש וממה שאנשים מרגישים? ובאופן כללי רצינו לשאול כיצד בחסידות מגדירים את העניין של 'רגישות'? יש בכך המון ישות. זה משהו שמאוד תופס אנשים בדורנו.

רגישות מתוקנת - ירא בשת

תשובה: ידוע שהרב יצחק אמר שאפשר לתרגם את המילה 'יראה' ל'רגישות'². כתוב (תנא"ר, ג) שמחתי מתוך יראתי ויראתי מתוך שמחתי".

אפשר להגיד שרגישות קשורה ל"ירא בושת" (אחד הצירופים החשובים של המילה "בראשית" בתקוני זוהר). עיקר היראה היא "ירא בושת"³. בושה היא תחושה שקשה לעמוד בכלל מול המציאות, כמו הלשון שאומרים היום לגבי בושה "אני רוצה לקבור את עצמי מרוב בושה" (ויש לזה כבר מקור בחז"ל⁴). "ירא בשת" זה



⁴ "כל המלבין פני חבריו ברבים כאילו שופך דמים", וכמו שהורחב קצת בהתוועדות ח"י אלול בבני ברק.

² ראה בספר 'הנפש' פרק ט' וברבינו מקומות.

³ ראה לדוג' בפרק מג בתניא.

דבר טוב, עיקר העמידה שלנו מול ה' היא הרגשה שמצד אחד אנחנו רוצים (ואפילו תובעים) קשר, אנחנו רוצים קשר שגם מבוסס על כך שהוא יתן לנו חיות, ומצד שני אנחנו מבינים שאין לכך שום הצדקה, וה' תביעה' הזאת שלנו היא ממש מוזרה.⁵

זו הרגישות הכי פשוטה. אפשר להגיד שאני רגיש לנוכחות של ה' ואפשר להגיד שאני רגיש לכך שאני מחוק לגמרי, אני רגיש לעצמי. התחושה הזו של הרגישות שיש היום היא נובעת מכך שהאדם לא חושב שלהיות ירא בושתי זה דבר טוב. אך אצלנו "ירא בושתי" זה דבר של לכתחילה, כי היא מביעה את מערכת היחסים בצורה נכונה, אם אין בושתי מערכת היחסים לא מבוטאת נכון.

עודף המודעות בדורינו

נסה להסביר מכיוון שונה: נתחיל מהרגישות הגסה והמקולקלת ונגיד אותה במילים פשוטות: הרגישות הגסה שיש היום היא נובעת מכך שהדור הזה הוא דור של נשים. רגישות זה מושג שהגיע מהנשים, הגברים רגישים כי הם בעצמם נהיו כמו נשים משום שיש היום המון מודעות עצמית.⁶

היום יש המון מודעות. פעם לא היה הרבה מודעות. אנשים לא היו מודעים לעצמם כל כך.⁷ מכיוון שיש הרבה מודעות ממילא יש הרבה רגישות.



נקרא 'אור חזור', הקב"ה מסתכל עלינו ורואה את עצמו.

⁷ אמנם זה לא קרה במקרה שנהיו היום עם המון מודעות, פעם היו דברים לא פשוטים בגלל חוסר המודעות, אבל המודעות מייצרת גם נזקים גדולים. האמת היא שכל המודעות הזאת הגיעה קודם כל מהחסידות, מהבעל שם טוב, מכך שהוא דיבר על הנפש. אמנם גם כאשר הוא דיבר על הנפש, הוא דיבר במובן אחר מאיך שזה היום, הוא התעסק עם הנפש במובן ש"רחמנא ליבא בעי" וכו' (היום בציבור החרדי נהיה שהפסיכולוגים יותר חשופים מהרביים, ה' ירחם, נורא ואיום. לא שרק הציבור חושב ככה, אלא גם הרביים בעצמם חושבים ככה. הם חושבים שהם לא מבינים בנפש, והפסיכולוגים כן מבינים, בגלל שיש אצלם כל כך הרבה התעסקות עם נפש). ברגע שאתה מתעסק עם נפש, מתחילה להיות מודעות.

⁵ אנחנו כבר כל כך רגילים לזה שאנחנו לא קולטים כמה שזה מוזר. אבל ניקח בן אדם מהרחוב (שבמובן מסוים הוא יותר טבעי מאיתנו) ונגיד לו שאנחנו רוצים שהקב"ה יהיה 'זמין' לנו הוא יחשוב שנפלנו על הראש (במקום לומר "קשר" השתמשתי במילה של 'שוק' ואמרתי "זמין", אבל זה מה שאנחנו מתכוונים שאנחנו אומרים "מועדים ומזנים" שיש זמן שה' "זמין" לנו). אפילו קשה לקרוא לזה חוצפה מרוב שזה מופרך באופן פשוט.

⁶ ניתן לזה דוגמא הלכתית: כתוב בהלכה (שו"ע י"ד רנו, ב) שלגברים אסור להסתכל על מראה, משום "לא ילבש", שזה שייך לנשים. אבל היום כל הגברים מסתכלים (עפ"י הרמ"א שם, ראה לדוגמא בשו"ת יחו"ד ו מט) ורק מעט מאוד נזהרים בזה.... כל הזמן האדם צריך הסכמה. זה קשור לשפלות, מה זה מראה אצל האר"י הקדוש? מראה זה 'מלכות' 'הראיני את מראייך', זה

היום המודעות היא יותר חזקה מהאמונה... זה לא מדויק (אמרתי את זה באופן חריף כי זה עוזר להסביר), יותר מדויק להגיד שהיום המודעות העצמית של האדם היא הרבה פעמים קנה מידה להגיד מה נכון ומה לא נכון יותר מהאמונה – וזה נורא ואיום!⁸ וכל זה נובע מכך שזה דור של נשים כמו שאמרנו.

מודעות וכפירה

נגיד יותר מה הקשר בין אמונה לבין רגישות. 'אמונה' כאשר היא נקייה, ולגמרי 'ערומה' – היא מאוד דווקא קרובה לרגישות. יהיה לנו יותר קל להגיד את זה דרך הסטרא אחרא:

כמו שיש פסיכולוגיה בסטרא אחרא יש גם כפירה בסטרא אחרא, הכפירה היא גם חלק מהמודעות. יש קשר בין הפסיכולוגיה לבין הכפירה. מה הקשר? מאוד פשוט, לא מורכב. אם אתה מדבר על האמונה בתור כח של הנפש אזי ממילא יוצא שבעצם זה לא משנה אם יש הקב"ה או לא, אתה יש לך אמונה בנפש, יש לך נטייה להאמין אז אתה מאמין.

הרבה ממה שהביא לכפירה בדורות האחרונים היא העובדה שהאמונה התבססה על כך שיש אמונה חזקה בתוך היהודי, וממילא אפשר היה לנתח את האמונה כחלק מכל מארג הכוחות שיש בנפש. וממילא יצא שהאמונה נהייתה לגמרי חלק מהאנושיות, כלומר האמונה בה' הפכה להיות חלק מהאדם ולא חלק מהאלקות, וממילא יוצא שהכפירה והמודעות העצמית הולכים ביחד ממש.

זה גם עובד הפוך, אפשר גם להאשים את הבעש"ט והרב המגיד בכל העניין הזה. שהטיפוח של הבעל שם טוב והרב המגיד את האמונה הפשוטה של היהודי גרמו לכך שמי שמסתכל מבחוץ על ה'תופעה הזאת' או אפילו על עצמו⁹ – זה מייצר אצלו הרבה קושיות.



משחור (וכמו שהארכנו במאמר "זכויות הפרט ושנאת חינוס", הודפס בגליון מס' 57).
⁹ לפני כמה שנים שהיינו פה אחד החברים סיפר שפעם אחת הוא נשאר בבית לבד, אמר שם הלל עם הנענועים וזה פתאום היה נראה לו משונה כ"כ, שהיה קשה לו להמשיך.

⁸ עיקר הרגישות היא לעצמי וכדי שאוכל לתת לכך הצדקה אני צריך גם להיות רגיש לסביבה. הרגישות לעצמי נקראת היום זכויות הפרט. איזה מילה היא בחב"ד? נפרד. יש את הקב"ה, אבל בסוף יש לי אותי, כפרט. לכן אע"פ שעושים הצגה כאילו הרגישות היא משהו מאוד לגיטימי, באמת זה שחור

בעיית האמונה והמודעות

שאלה: לפי זה מה שלומדים היום הרבה חסידות זה משהו שפיתח המון את המודעות, אז זה דבר לא טוב? תשובה: לא, זה השורש בקדושה של פיתוח המודעות.

שאלה: אפשר גם בלימוד חסידות להישאר ברובד של המודעות. איך אפשר להביא יותר את האמונה לקידמת הבמה? הרבה אנשים קיבלו את היכולת לפעול דברים גדולים בגלל המודעות. איך מזיזים את המודעות בדור שלנו להחזיר את היכולת לחיות עם אמונה בצורה פשוטה? שהיא תקבע את הכללים ולא המודעות תקבע את הכללים?

תשובה: כאשר אני רוצה להגיד שהאמונה היא תכונה בנפש שלי, אני צריך לשים לב שיש קשר עמוק בין זה שהאמונה היא תכונה בנפש לבין עצם זה שאני אדם ועוד יותר – לעצם זה שאני יהודי.

כלומר הייתי יכול לחשוב שזה שאני לא בעל חיים גורם רק לכך שתהיה לי מודעות, אבל זה לא מספיק. "מותר האדם מן הבהמה אין, לבד הנשמה הטהורה שהיא עתידה ליתן דין וחשבון", עיקר מותר האדם מן הבהמה הוא השכל, כמו שאומרים שאצל האדם הראש מעל הגוף, והמשמעות היא שיש לו שכל שיכול לקלוט שיש אלוקים¹⁰, או – נגיד את זה אפילו יותר פשוט – שיש לו שכל שיכול לקלוט שיש דבר כזה נפש.¹¹ הוא יכול לתפוס שיש משהו שהוא עצם, שהוא לא קשור למה שהוא מכיר במציאות. והנקודה הזו היא בעצם קשורה לאמונה בקב"ה.

וכשתופסים טוב שזה עיקר החיים שלי כאדם בכלל וכיהודי בפרט ממילא האמונה נהיית יותר גדולה מהמודעות.



¹¹ וראה באריכות בשיעור החשוב "מהותה של ספירת החכמה" (נדפס בגליון 40)

¹⁰ 'שכל' משמעותו כלי שיכול לקלוט אלוקות כמו שהארכנו ב...

מהלך חגי תשרי¹²

נגיד את זה כדרוש על מהלך החגים וכך זה יהיה יותר מתיישב בנפש: קודם כל צריך לשים לב שאנחנו לא מדברים עכשיו על מצוות ועל תורה אלא רק על אמונה בה.¹³ כל התקופה הזו של הימים הנוראים היא להיות מרוכזים יחסית בקשר הישיר עם הקב"ה עוד בלי המצוות, זה בונה בנפש משהו מאוד יציב, שאחרי זה במשך השנה יש מכוחו הרבה מצוות, אבל בנתיים זה רק האמונה בה' עוד בלי המצוות.

בראש השנה אני בעיקר מרוכז בלהגיד שיש הקב"ה וזה נוגע לי. אני תוקע בשופר ואומר "יש ה', ויש לכך משמעות, זה נוגע לנו". זה מה שרוצים בראש השנה. אנחנו רוצים שימלוך. בראש השנה אנחנו עוד לא מתייחסים למה שהוא רוצה מאיתנו, אלא אנחנו מרוכזים רק בזה שהוא נוכח וזה נוגע לי¹⁴, זה מרטיט אותי, זה שהוא קיים גורם לי רטט.¹⁵ – זהו התוכן הכי פנימי של ראש השנה שממילא צריך



¹⁴ אדמו"ר הזקן כותב בלקוטי תורה לפרשת כי תבא (מא, ד) "ראש השנה נקרא 'כסה' שהחדש מתכסה בו, פ"י בטל ונכלל ברצונו. לפי שמחמת גילוי אלקותו ומלכותו נתעורר בחי' יראה וביטול רצון, בחי' נקודה שאין בה אור כלל, ובריחוק מקום הולך ומאיר בו אור האהבה בגילוי, והיינו על ידי שיעשה את עצמו כאלו הוא רחוק מאד מאור פניו ית' על ידי שיחשוב כל המחשבות והדיבורים והמעשים אשר לא לה' המה שעברו בכל השנה, ועל ידי זה יתגלה אהבתו לה' בחוץ בבחי' צעק לבם יותר מבכל השנה". מה שאדה"ז כותב שעל האדם לחשוב "כל המחשבות והדיבורים והמעשים אשר לא לה' המה שעברו בכל השנה" אע"פ שכתוב שלא מזכירים חטאים בראש השנה, זהו משום שהוא אומר כאן להתייחס לחטאים שהיוכחות' לכך שהקב"ה לא נוכח, ואם היינו מרגישים חזק את הנוכחות של ה' החיים שלנו היו נראים אחרת לגמרי.

¹⁵ לחשוב שהוא קיים וזה לא עושה לך כלום זה כאילו מבחינתך הוא לא קיים. אם יהודי חושב ככה זה מכניס אותו ללחץ.

¹² החלק של ראש הנשה ויוה"כ במהלך מוסבר כאן בקצרה יחסית, להרחבה יותר ראה במאמר הכנה לסוכות (שנדפס בגליון מס' 63, שיצא במהדורה מצומצמת) וכן בהתוועדות שמחת בית השואבה השניה (שהיתה באושפיזא דמשה).

¹³ למה חשוב להבין את הנקודה הזו? ניתן לזה דוגמא מהפרשה הראשונה של קריאת שמע: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" אנחנו אומרים בתור משהו שהאדם צריך להתרכז בתוך עצמו – "שמע ישראל" תאסוף את עצמך, ואז תגיע לכך ש"ה' אלקינו ה' אחד", האמונה נמצאת בתוכנו ואנו לא זקוקים 'לרכוש' אותה מאחרים. לעומת זאת לימוד התורה, "והיו הדברים האלה" זה לא להתרכז פנימה, אלא להיפך, עיקר מה שאתה עושה בנפש זה שאתה מדבר על זה לאחרים "ושננתם לבניך ודברת בם", זה בעצם לקחת את האמונה שקיימת בתוכינו וליצור לה כלי וביטוי במציאות (וראה על כך בהרחבה במאמר "להאמין כמו אבא שלי", נדפס בגליון מס' 30).

להשליך על כל השנה, אם אין ראש השנה אז אין את העניין הזה שאתה חושב על הקב"ה וזה נוגע לך. בזה אתה מרוכז – אין עוד משהו.

מה קורה ביום כיפור? גם שם זה משהו מאוד פשוט בנפש. ביום כיפור ה' ה' מכפר לנו על כל העבירות. מה הכוונה? מבחינתו כל העבירות מלכתחילה לא מפריעות, הרי "אם צדקת מה תיתן לו ואם פשעת מה תפעל בו", השאלה היא רק האם מבחינתך אתה קשור אליו או לא. ביום ה' הקב"ה בא ואומר "אתה באמת קשור אלי, נקודה", זה הכוונה שהוא מכפר, הוא רוצה שאנחנו נדע איך הוא מסתכל עלינו, כשהקב"ה מסתכל עלינו הוא חושב שמה שאנחנו באמת מחפשים זה אותו. לא משנה מה אנחנו עושים, בין אם מדובר בעבירות ובין אם מדובר במצוות שלנו (ששם באמת צריך עיון גדול כדי לראות שחיפשנו שם את ה'...).

בדרך כלל אנחנו חושבים שאנחנו באמת רוצים דברים אחרים, יש פה עוגה טעימה מאוד ואני חושב שאני רוצה את העוגה. הקב"ה מסתכל על האירוע ואומר "לא נכון, מה שאתה מחפש זה אותי". איי, בטעות נראה לך שאתה רוצה עוגה. אם תחפור טוב, אם תנתח טוב, אם תהיה פסיכולוג טוב, אז אתה תראה שמה שאתה מחפש זה את הקב"ה.¹⁶ יש בהקשר הזה משפט מאוד משעשע של הרב יצחק: כל העבירות שהאדם עושה הן בעצם הפגנה אלימה על אי נוכחות ה'.



עצמי. אבל אם זה כן היה ממשי, זה היה טוב. זאת אומרת שמה שאני מחפש בעוגה הזאת זה שהתאוה תהיה ממשי. אני רוצה להגיד שמה שאני מחפש בתאוות זה את היכולת להרגיש את הממשות. אני מצייר שהמציאות הנפסדת היא הממשית "משול כחרס הנשבר, וכענן כלה וכרוח נושבת וכאבק פורח וכחלום יעוף", אבל הקב"ה מבחינתו הוא "ענן" ש"כלה" כבר מזמן כי הוא עשה את עצמו 'אין'. מה התפקיד שלנו? להפוך את המציאות, שהוא יהיה יש. אם אנחנו הופכים את התפיסה ואומרים שהקב"ה הוא הממשי והמציאות היא בסה"כ "הוה נפסד", אז מובן שבסופו של דבר כל מה שאני מחפש אני בעצם מחפש את ה'. הרימינוב אומר שבמין לא היה שום ממשות, אלא היה רק מראה טעם וריח (ר"ת מט"ר,

¹⁶ ננתח קצת: אני רוצה לאכול עוגה, אני שקוע בתוך העוגה. עכשיו אפשר להסתכל על זה בכמה צורות אבל הכל יגיע לאותו מקום, התאוות הם מורכבות מאוד: בסופו של דבר כשיש פה משהו שמאוד מושך אותי מה אני בעצם יותר מחפש? אני מחפש פה יותר משהו עם טעם טוב? או שאני מחפש בעיקר משהו שימשוך אותי? כשאני מסתכל על זה אני יראה שזה מורכב מאוד. אם הייתי יכול שיהיה לי טעים בפה או יותר מזה אם הייתי יכול שבדמיון שלי יהיה לי טעים מאוד בלי שיש עוגה, האם הייתי מעדיף לאכול את העוגה או לא? הרי מבחינת הדמיון התאוות יכולות להיות עוד יותר עשירות (אני פשוט יכול לדמיין עכשיו שממש טעים לי, ואחרי זה לדמיין טעמים אחרים), אני יכול יותר ליהנות, אלא שאני לא רוצה את זה. למה? כי אם התאוות הם רק בדמיון אז אני מרגיש שהכל לא ממשי כי הכל משחק ביני לבין

אז אם אנחנו רוצים לתפוס את הנקודה הזו, מה שצריך להישאר לנו חזק הוא שהקב"ה מכפר על הכל, כי הקב"ה רואה שמה שאנחנו באמת רוצים זה אותו, ככה הוא רואה את זה, וביום כיפור הוא גם מגלה לנו את זה. וכל אחד "לפי מאי דמשער בליביה" הוא יכול לראות שכך הקב"ה רואה אותנו.¹⁷ ואת זה צריך לקחת לכל השנה. זה משהו שאסור שיפסיק. כמו שהראש צריך להישאר כל הזמן מחובר לגוף, כך ראש השנה ויום הכיפורים צריכים להשאר כל השנה.¹⁸ צריך לקחת מהימים הנוראים את זה שיש ה' וזה מאוד נוגע לי (ר"ה) ואת זה שה' רואה אותי כאחד שכל מה שהוא מחפש זה אותו (זה יוה"כ), ואם שני הדברים האלה נעלמים לבן אדם במשך השנה זה כאילו שנעלם לו הראש.

סוכות

כל זה עד סוכות. מה קורה בסוכות? אנחנו נמצאים ב"צילא דמהימנותא", מה הכוונה?

אמרנו שראש השנה ויום כיפור הם כמו ראש, זה משהו שנמצא למעלה. אך סוכות זה שאני יכול לחיות לפי מה שיושב לי בראש, אני יכול להכניס את זה לתוך



(אח"כ בסוכות יש חיבוק ונישוק, ובשמח"ת ייחוד). אז הוא כותב (בלקוטי תורה לפרשת כי תבא, בתחילת אות ג' של ד"ה 'היום הזה', בדף מב, א) "אך אי אפשר להגיע לבחינת ומדרגה זו בחינת פנים הנ"ל, כי אם על ידי חיפוש ופשפוש במעשיו בעשרת ימי תשובה" מה אני מחפש? באופן פשוט חושבים שהכוונה שצריך לחפש איזה עבירות עשיתי שאני צריך לחזור עליהם בתשובה. אך ממשיך אדמו"ר הזקן ואומר "וכמו שכתוב 'בקשו פני' תהיה כאבדה המתבקשת שצריך לחפש אחריה ולפשפש במעשיו כנ"ל". מה הכוונה? משהו מפתיע ממש, אני צריך להסתכל במעשים שלי ולחפש איפה בעצם כשעשיתי את העבירות מה שחיפשתי זה את הקב"ה אך יצא לי לא טוב.

¹⁸ ראה בקול דודי דופק ח"ב במאמר "הראש של השנה".

"הנני ממטיר לכם לחם מן השמים". בהתחלה כתוב שהקב"ה אמר שהמן ישיב (לחם בבוקר לשבוע), אך אחר כך כתוב שזה דווקא הרעב ("ויענך וירעיבך ויאכילך את המן", וכמו שפירשו בגמרא ביומא. אלא העניין הוא שאם הקב"ה נוכח אז המן הוא ממשי ואם הקב"ה לא נוכח, אם אתה חייב שהוא יהיה יש ומה שהוא אין זה לא מספיק לך – זה לא טוב. ואם מספיק לך שהוא אין – זה טוב, על זה נאמר 'היש ה' בקרבנו אם אין' (וכמו שפירשו בזהר ח"ג קנח; שהבעיה היתה שרצו שה' יהיה 'יש' אך באמת הוא 'אין'). כתוב שעמלק נכנס במקום של הספק הזה 'היש ה' בקרבנו אם אין', אפשר לומר שכל המודעות הזאת זה העמלק של דורינו (כמובן שלא צריך לקחת את הדברים האלה כפשוטו, כמו שאני לא לוקח אותם כפשוטו).

¹⁷ אדמו"ר הזקן כותב משהו מפתיע מאוד, כידוע מהארי" שבראש השנה יש נסירה, והיא ממשיכה בעשרת ימי תשובה, וביוה"כ אנחנו מגיעים למדרגה של "פנים בפנים"

החיים, אני רוצה שזה יכנס לתוך החיים שלי. כלומר מה שהיה בראש השנה ויום כיפור בתור ראש הופך להיות משהו שאני יכול לחיות אותו בפועל. איך אני יכול לחיות אותו בפועל? הכוונה שאני חי בתוך הסוכה, בתוך העננים, אני 'חי בעננים'.

וכשאתה 'חי בעננים' אני יכול ללכת על זה עד סוף. עיקר הקליטה של זה בחיים שלי היא על ידי ארבעת המינים, שנוגעים ללב, והופכים להיות משהו ממשי שאני הולך עליו עד הסוף. מסופר על ה'שר שלום' מבעלז ש כאשר היה מנענע את הלולב היה מתרומם ביחד עם הלולב. כך כל אחד מאיתנו אמור לעשות, כשהוא הולך על ה' עם הלב שלו הוא צריך כולו ללכת על זה ולהיות בעננים. ו באמת, כאשר יהודי מנענע את הלולב זה אומר שהוא יכול ללכת על זה ועכשיו הוא בעננים. (בחלל אין כח משיכה, כשאתה מזיז משהו אתה זז ביחד עם זה). כך נראה יהודי שמנענע לולב (ומה שמספרים את זה רק על יהודי אחד זה רק בגלל שאנחנו לא רואים טוב). זה "כוונות הרש"ש (ר' שר שלום) לנטילת הלולב.

הפתרון לבעיית האמונה והמודעות

כאן אני רוצה לגעת במה ששאלו קודם כיצד אפשר שהמודעות לא תקלקל את האמונה. זה נקרא "למען ידעו דורותיכם". שהאמונה (של הסוכה) הופכת להיות כל כך חזקה, עד שהיא כבר בידיעה מוחשית, שאפשר לקחת את כל האישיות וללכת על זה עד הסוף – זה מה שאנחנו רוצים בסוכות. המודעות הזו לשים לב כמה זה נוגע לי כמה זה החיים שלי, זה התשובה למודעות הלא מתוקנת.

שאלה: מה הפתרון בזה? איך מגיעים לשם? הרי אנחנו לא חיים כך וזה הבעיה שלנו.

הרב: נלך בדרך השלילה ונראה כמה אתה מתקומם¹⁹. האם אתה מוכן לוותר על כל מה שאמרת (שיש ה' וזה נוגע לי, ושהוא חושב שאני רוצה רק אותו, והוא רוצה שיהיה לי מקום כזה בנפש שכך אני חי)? השואל: אני לא מוכן לוותר על שום שלב ממה שאמרת! הרב: נו, אז אתה רואה שאתה נמצא שם? אתה לא מוכן לוותר על זה! אתה פשוט לא מוכן לוותר על זה! השואל: נכון, אבל אני גם לא מוכן לוותר



¹⁹ וראה דרך כעין זו בספר 'נהלך ברגש' עמ' 23-25.

על הנפש שלי. אפילו אם האמונה תהיה עכשיו מוחשית, הרי גם המודעות מוחשית, אז נוצרת פה תאונה.

הרב: על איזה חלק בנפש אתה לא מוכן לוותר? על החלק שהמודעות שלך גורמת שאתה תחשוב שכל מה שאנחנו מדברים עכשיו הוא רק משחק בתוך עצמך – על זה אתה בוודאי מוכן לוותר, אדרבא, אתה שונא את זה²⁰, אני מרגיש שלחשוב שהכל זה משחק בתוך עצמי זה ממש מאיים לי על החיים, ואני רוצה להלחם בזה.²¹ לחוות את התחושה הזו, שזה מאיים לי על החיים, זה בעצם להרגיש כמה האמונה מצד אחד היא משהו בנפש שלי, אבל מצד שני זה באמת יותר החיים שלי.²²

התורה חיה בקרבנו

אדמו"ר הזקן מאריך בכל הדרושים שלו על סוכות ושמני עצרת על כך שהתורה וגילוי האלקות נמצאים בתוכנו ממש, ולכן יש ניסוך המים שלא כתוב בתורה ועושים ממנו משהו יותר חשוב מכל המצוות דאורייתא, העיקר זה שלא נהיה צדוקים.²³ שלא לחשוב שהתורה באה רק מלמעלה אלא הכל זה איך שגילוי האלוקות נמצא בתוכנו. אנחנו מחליטים. בהושענא רבה רואים זאת בצורה חריפה: חיבוט הערבות הוא מנהג נביאים, הוא אפילו לא רמז בתורה והוא גם לא הלכה למשה מסיני והוא אפילו לא תקנת חכמים אלא רק מנהג, וכדי לקיים אותו מסדרים את לוח השנה בצורה כזאת שלא יחול בשבת ויתבטל. מה שלא עושים כדי לקיים



לקב"ה, אז מראש ההבנה בנפש לא מתחילה בכלל, לכן הכל דברי הבל.

²² הפסיכולוגיה היא באמת לא החיים שלי, להגיד שהמודעות זה החיים שלי, כלומר שהמודעות שלי את עצמי היא יותר מאשר העצם שלי – זה מוזר, זה לא הגיוני, זה לא מסתדר. היום מדברים המון על רגישות ומודעות עצמית, וזה גורם לכך שהקנה מידה לשאלה מה יהודי זקוק, נהיה קטסטרופה. אם באמת היהודי מרגיש שראש השנה יום כיפור וסוכות הם החיים שלו אז הוא נורמלי, אבל אם הרגישות שלו הופכת להיות הקנה מידה שלו זה סטרא אחרא.

²³ וכפי שכתוב בירושלמי בסוכה (פ"ד ה"ו) "כדי לעשות פומבי לדבר" וראה בפני משה שם.

²⁰ ובהתאם למבואר בסוף הערה 17, אכן יש מצווה מיוחדת לשנוא את עמלק.

²¹ שאלה: הרי לא יכול להיות שהאמונה והתורה והמצוות יסתרו את הנפש. אז בפשטות הפתרון אמור להיות ליישב את זה ביחד, לא להגיד להלחם בנפש? הרב: אתה מחזיק בכך שאתה מבין בנפש, אבל האמת היא שיש אחד שמבין בנפש, והוא הקב"ה. הוא נתן לנו את התורה, הוא עשה את זה עם הרבה מבינות. וכל מה שהאחרים אומרים זה בגלל שהם יוצאים מנקודת הנחה מאוד ברורה, שהנפש היא לא חלק אלוך ממעל. זה ההנחה הפשוטה. ולכן כל מה שהם אומרים, מובנה שיהיה בזה טעות. כי אם אומרים שהנפש היא עומדת בפני עצמה והיא לא "נכספה וגם כלתה" והיא לא זקוקה

תקיעת שופר ונטילת לולב דאורייתא. ולפעמים אפילו יוצא שכדי שהושענא רבא לא יצא בשבת דוחים את ראש השנה או מקדימים יום אחד כך שראש השנה ויו"ט ראשון של סוכות יחולו בשבת ובעצם מבטלים את השופר ואת הלולב, העיקר שנוכל לקיים את מנהג הנביאים של חביטת הערבות. זה משהו מיוחד מאוד.²⁴

השאלה איך אני מסתכל על התורה²⁵, האם אני מסתכל עליה כדבר חי בקרבי, או שאני מסתכל עליה כדבר מקובע. אם אני מסתכל על התורה כמשהו חי בקרבי הכוונה שכאשר אני שואל מה הדין מה לעשות, אז, בסדר אפשר לחשוב מה עושים, אבל בסופו של דבר אני גם צריך להחליט מה עושים, כי אנחנו חושבים שהתורה מסורה לנו²⁶.

השאלה אם אני חושב שהקשר שלי לקב"ה הוא גורם שהתורה תהיה תורה, או שאני חושב שהתורה היא משהו קפוא וזה מה שנותן לי את הקשר עם הקב"ה. אם אני חושב שהתורה היא משהו קפוא אז אני צריך להתעסק עם התורה ולא עם הקב"ה.

מבחינתנו לא משנה מה בדיוק הצדוקים עושים, כל מה שהם עושים זה לא תורה. תורה זה מה שאנחנו עושים. אנחנו רוצים להגיד שהקב"ה נמצא בתוכנו ממש. אנחנו יכולים לחיות בתוך הקב"ה, וממילא אנחנו יכולים שהקב"ה יהיה בתוכנו.

בדרושים של אדמו"ר הזקן, זה השפיץ של שמיני עצרת, כמו מלך שמעביר את הכתר שלו לבן שלו שיהיה המלך במקומו. הכוונה שהוא נותן לנו את התורה ועכשיו "בי מלכים ימלוכו", אנחנו עכשיו מחליטים. זה קורה בשמחת תורה. אבל עצם התפיסה הזו שאנחנו קשורים לקב"ה והתורה היא תורת חיים ולא תורה מתה זה קשור ל"צילא דמהימנותא", אני חי עם הקב"ה. מתוך זה יוצא תורה.²⁷



חושבים שהתורה מקובעת ואז הולכים לפסיכולוג.

²⁷ כאשר אני חי כך, אחרי זה אני צריך להחליט מה הדברים שמקריבים לקב"ה. אם אתה רוצה את הקב"ה, אז ממילא גם אם אתה מרגיש שהתורה זה משהו חי זה לא יכול ללכת למקומות לא טובים. אבל אם אין

²⁴ בעניין הזה ראה גם בשיעור ליל הושענא רבא השנה (הודפס בגליון 64).

²⁵ ראה על כך בהרחבה ובעומק בחוברת "ממנו תצא תורה".

²⁶ ובהמשך להערה 21, ברגע שאנחנו חושבים שהתורה לא מסורה לנו אנו

כוונות לחם הפנים

בסעודת שבת אנו שרים את "אסדר לסעודתא", כל הפיוט הזה הוא על לחם הפנים. מה זה לחם הפנים? העיקר בלחם הפנים זה זה שאנחנו והקב"ה יושבים כביכול פנים אל פנים ומתוועדים, מדברים אחד עם השני.

לכן הכהנים אוכלים אותו ולא המזבח. מה שהמזבח אוכל זה כאילו לחזק את הקשר בין הקב"ה לבין המציאות, כמו שעל ידי שהאדם אוכל הנשמה שלו מתחברת לתוך הגוף. אך לפעמים עורכים סעודה לא כדי לחבר את הנשמה לגוף אלא בשביל שתהיה קביעות למפגש בין אנשים, כך זה כל הפארברענגען בהתוועדות.²⁸

כתוב באר"י בכוונות של סעודת שבת שצריך לכוון שאריך עולה עד לאור האוזן של א"ק. הציור שהצטייר לי הוא כזה: אם אני מסתכל על המקדש מלמעלה, אז יש את המזבח החיצון שזה כמו הפה שאוכל, למעלה מזה יש את מזבח הקטרת שהוא כמו האף ("שימו קטורה באפך"), מעל זה יש את המנורה שהיא כמו העיניים, ולפי"ז יוצא ששולחן לחם הפנים (שמצפון למנורה) הוא כמו האוזן.

מה הכוונה שלחם הפנים הוא כמו האוזן? יש אוזן בשביל שמיעת תוכן, ויש אוזן בשביל להתוועד, לא כדי לשמוע תוכן בדווקא, אלא כמו שמקשיבים לניגון. כשאנשים מתוועדים יש כאלה שמעניין אותם לדבר, ויש כאלה שמעניין אותם לשבת ולהקשיב, זה נקרא שעולים לאזן של א"ק, זה למעלה מהתפלה, למעלה ממוסף.



²⁸ לכן כשאוכלים כמה ביחד יש זימון, זימון זה הכוונה שיש קביעות לקשר האנושי.

לך זעקה פנימית שאתה רוצה את הקב"ה וזה נוגע לך אז אחר כך כשתרצה את כל הדברים בתורה תוכל לרצות הרבה דברים לא טובים. זה לא פשוט.

שו"ת בעבודת ה' בישיבת דורשי יחודך



שאלה: מה היחס בין תפילת היחיד לבין תפילת הציבור, כמה היחיד צריך לכופף את עצמו ואת כוונתו כדי להתפלל עם הציבור?

בתפילה – העיקר הוא כוונת האדם מלמטה ולא נוכחות ה' מלמעלה

תשובה: בחב"ד מתייחסים לתפילה בכוונה לאין ערוך יותר מאשר לתפילה בציבור. עניינה של התפילה היא הכוונה, זה העיקר. תפילה בציבור זה הידור גדול שמוסיף, בעיקר מה שזה מוסיף הוא שהקב"ה יותר נוכח בציבור, ולא רק שהוא יותר נוכח אלא שהוא גם יותר מקשיב. אבל עצם התפילה ועניינה של התפילה הוא ההתקשרות לה' בפניה שלנו מלמטה למעלה ומהבחינה הזאת העיקר הוא הכוונה, ולכן זה הדבר העיקרי בתפילה. ולכן בחב"ד (כך אני מבין) אם מצליחים לכוין זה יותר חשוב מאשר תפילה בציבור.²⁹

גם בחב"ד רצו שהתפילה של היחיד תהיה המשך של התפילה של הציבור, ולכן רוצים שאדם יהיה במקום שהציבור מתפללים וישמע את כל מה שאומרים בציבור, ומתוך זה יגיע לתפילה שלו; חוץ מזה שהוא גם זוכה לומר את הדברים שבקדושה, שהם עיקר התוספת שיש בפועל בתפילת הציבור על תפילת היחיד.

שאלה: מה פירוש העיקר מלמטה למעלה – הרי חשוב האם הוא מקשיב!

תשובה: עיקר ההתקשרות נובעת מהמאמץ שלך מלמטה למעלה. תפילה זה מה שאני מדבר, ותורה זה מה שה' מדבר. כשהעיקר זה מה שאני מדבר – אז הדגש הוא עלי. לדעת שהעיקר הוא מה אני פונה אליו – זה עושה שאני מרוכז בזה



²⁹ שהוא לא מואס בתפילת רבים זה כשהרבים מתפללים ביחד – אבל כאמור, זה מלמעלה למטה, ועיקר התפילה היא מלמטה למעלה.

דרך אגב, מה שהקב"ה שורה כשיש עשרה יהודים זה נכון גם כשיש עשרה יהודים שמתפללים כל אחד ביחיד, אך מה

וזה יותר חשוב. השאלה איך פונים למלך – היא איך אני פונה, ואיך הוא יגיב – זה משהו אחר. למשל: נניח שאתה פונה למלך בציבור, אבל בגלל זה – זה בחוסר כבוד. יכול להיות שהמלך פחות שם לב לזה – כי זה לא מה שהוא חיפש, אבל הפניה היא פחות טובה. נכון, אם אתה רוצה שהקב"ה לא ידקדק על הדברים שלך – זו סיבה טובה להתפלל בציבור, אבל לומר שעיקר התפילה זה שהוא לא יסתכל עלי – זה מוזר.. העיקר זה להיות איתו – אבל להיות איתו הכוונה מצד ההתקשרות שלי מלמטה למעלה. זה שהוא נוכח באופן מקיף – זה נחמד, אבל זה שהוא יהיה נוכח בהקשר של התפילה – זה קשור לעבודת התפילה עצמה.

חשיבות התפלה בצבור עבור הכוונה

אמנם מה שתפילת הציבור נשמעת יותר – זה לא רק מזה שהקב"ה מסתכל עליהם יותר, אלא גם מצד זה שהרבים בעצמם מוסיפים הרבה אחד לשני. כשאדם מתפלל בינו לבין עצמו – הרבה יותר בלבולים יכולים להיות, הרבה יותר תחושה שהכל זה דמיונות, שהוא משחק בינו לבין עצמו, תלוש מהמציאות, והרבה פעמים הוא נמרח עם כל מיני עניינים, ועוד הרבה מרעין בישין שיכולים לקרות. כלומר שמעלת התפילה בציבור היא לא רק מה שהזכרנו קודם, אלא שיש בה גם מעלה מצד האדם, שכשרבים עוסקים בדבר מצוה – אז היחיד שנמנה יחד עם אחרים זה דבר גדול. כשאנשים מתפללים ביחד – זה מוסיף ונותן הרבה הרבה כח. הרבה פעמים דוקא כשמתפללים בציבור – התפילה היא יותר בכוונה מאשר תפילת היחיד.

חשיבות התפלה בצבור בישיבה

על גבי זה – יש את המקום של הישיבה, שהישיבה זה מקום שבו אנשים צריכים ללכת לפי ההוראות והסדר, כדי שלכל אחד יהיה את המקום שיתמוך אותו בעבודת ה'. הישיבה היא לא כולה בשביל אדם אחד, אלא בשביל הרבה אנשים, וכאשר צריך לעזור לכולם – צריך להתחשב בעזרה לכולם, וצריך לחשוב איך עוזרים לכמה שיותר אנשים וכמה שיותר טוב, ואז יוצא שהתפילה בציבור היא חלק מהסדר של הישיבה וקשה לבלבל את הסדר הזה.

אם חסידות לפני התפילה לא עוזרת לכוון

שאלה: אם אני בכל מקרה לא מכוין, גם אחרי חסידות, בכל זאת יכול להיות שלימוד החסידות יבוא על חשבון תפלה במניין?

תשובה: אם לימוד החסידות לא מועיל לכוין – והאדם מרגיש את זה בתפילה שלמרות שהוא למד הוא לא מצליח לכוין – זו כוונה מאד חשובה בתפילה! לעומת זאת אם הוא לא ילמד חסידות ולא יכוין – הוא לא יחשוב שהוא לא מצליח לכוין – אז זו תפילה שהיא לאין ערוך פחות מאשר הראשונה, שבה בזכות החסידות שמת לב שאתה לא מכוין. 'קרוב ה' לנשברי לב'. ואם הוא יודע שהוא מכוין – זה הכי גרוע... על דרך מה שאמר ר' פנחס מקוריץ – שעדיף רשע שהוא יודע שהוא רשע מאשר צדיק שידע שהוא צדיק.

תפלה בצבור בחז"ל

שאלה: האם לא נכון לומר שאם יש ציור של תפילה במנין – אולי זה הציור הכי לכתחילה שבו הכי יהיה קל לכוין. למה לחשוב שאם אצא מהדרכת חז"ל יהיה לי הכי טוב?

תשובה: על רבי עקיבא כתוב שכשהיה מתפלל ביחיד אז היו מניחים אותו בזוית אחת ומוצאים אותו בזוית שניה, וכשהיה מתפלל בציבור – היה מקצר. מה הדרכת חז"ל? לא ברור. כשמסתכלים ברמב"ם על תפילה בכוונה – הרמב"ם מביא שמי שבא מהדרך לא מתפלל שלשה ימים כי אינו יכול לכוין, וכו'. אצלו תפילה בלי כוונה אינה תפילה כנודע. למה לא עושים כך? זו הדרכת חז"ל הפשוטה, שאם אתה טרוד אז אל תתפלל. למה אנחנו עושים נגד הדרכת חז"ל בזה? כי יש עוד הדרכת חז"ל, שיש סדר וזה מה שקבעו, ומי שיתחיל להתפלל רק כשהוא מכוין לא יתפלל אף פעם... ברור שהיום עדיף להתפלל בלי כוונה מאשר לא להתפלל בכלל. וכמו שהחליטו כן להתפלל למרות שלא מכוונים בברכת אבות.

